

ปาฐกถาธรรม

สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี

พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

สุขอื่นยิ่งกว่า ความสงบ ไม่มี

โดย พระเทพญาณมงคล
(เสริมชัย ชยมงฺคโล ป.ธ.๖)
เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
วันอาทิตย์ ที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๓
เวลา ๐๘.๐๐ น.

เจริญสุข/เจริญพร ญาติโยมสาธุชนทุกท่าน

วันนี้อาตมภาพก็ได้มาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม ทุกวันอาทิตย์สัปดาห์ที่ ๓ ของเดือน

วันนี้อาตมภาพจะได้กล่าวถึงเรื่องของความสุขว่า สุขอื่น ยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี" นี้ตรงกับพระพุทธดำรัส (ขุ. ธ. ๒๕/๒๕/๔๒) ว่า "นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ"

เรื่องความสุขใครๆ ก็ปรารถนาทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นความสุขทางกาย ชื่อว่า กายิกสุข และทั้งความสุขทางใจ ชื่อว่า เจตสิกสุข ไม่มีใครปรารถนาความทุกข์เดือดร้อนทั้งทางกายและทางใจเลย "ความสุข" คือ ความสบายกาย/หรือความสบายใจนี้มี ๒ อย่าง คือ "สามิสสุข" คือความสุขอิงอามิส กล่าวคือความสุขที่อาศัยกามคุณ ได้แก่ ความสุขที่เกิดแต่การได้รับ หรือได้ยินได้ฟัง ได้สัมผัส ได้ใช้สอย รูป – เสียง – กลิ่น – รส และสิ่งสัมผัสทางกายที่ชอบใจ ที่น่ากำหนัด ยินดี พอใจต่างๆ เป็นต้น นี้ประการหนึ่ง กับ "นิรามิสสุข" คือความสุขที่ไม่อิงอามิส กล่าวคือไม่อาศัยกามคุณ ความสุขนี้เป็นความสุขที่อิงเนกขัมมะ คือความสุขที่ปลีกจากหรือพ้นจากกามคุณเครื่องเย้ายวนล่อใจ ก็เป็นสุขได้ นี้อีกประการหนึ่ง

"สามิสสุข" คือความสุขที่อิงอามิส กล่าวคือความสุขที่อาศัยกามคุณ ได้แก่ ความสุขที่พระท่านเรียก "สุขเวทนา" อันเกิดแต่การได้พบเห็น ได้ยินได้ฟัง ได้กลิ่น ได้รส และได้สัมผัส รูป– เสียง– กลิ่น– รส และสิ่งสัมผัสทางกายที่น่าเพลิดเพลิน น่ากำหนัดยินดี พอใจ ในขณะเดียวกันสุขเวทนาที่อิงอามิสนั้นแหละ ย่อมเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดกิเลส ตัณหา อุปาทาน อันเป็นเหตุนำเหตุหนุนให้ไม่สำรวมกาย วาจา ใจ และประกอบกรรมชั่วหรือบาปอกุศล ให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนได้อีก จึงเป็นความสุขที่ไม่เที่ยงแท้ถาวร เพราะเป็นความสุขที่ยังมีโอกาสกลับเป็นทุกข์ได้อีก

ส่วน "นิรามิสสุข" เป็นความสุขที่ไม่อิงอามิส คือเป็นความสุขที่ไม่ต้องอาศัยกามคุณ แต่อาศัยเนกขัมม์ คือการปลีกออกจากกามคุณ หรือเป็นอิสระจากกามคุณ จึงไม่มีเหตุปัจจัยให้เกิดกิเลส ตัณหา อุปาทาน ที่จะเป็นเหตุนำเหตุหนุนให้กระทำกรรมชั่วหรือบาปอกุศล ให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนได้อีก ความสุขอันเกิดแต่ความสงบจากกรรมชั่ว และ/หรือ อันสงัดจากกิเลส ตัณหา อุปาทาน เช่นนี้ ย่อมเป็นความสุขที่เที่ยงแท้ถาวร คือเป็นความสุขที่ไม่มีเหตุปัจจัยให้กลับเป็นทุกข์ได้อีก

เพราะเหตุนั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเห็นแจ้ง ทรงรู้แจ้ง และผู้ตรัสรู้สัจจธรรม คือ ความจริงอย่างประเสริฐในเรื่องของทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ และทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ให้ถึงซึ่งความสันติสุขอย่างถาวร จึงตรัสว่า "สุขอื่น ยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี"

อาตมาภาพจะขอยกตัวอย่างสามิสสุขของปุถุชนหรือชาวโลก ผู้ยังไม่รู้จักสัจจธรรมและยังไม่รู้จักความสุขจากความสงบที่แท้จริง จึงพากันหลงเพลิดเพลินอยู่กับ "สามิสสุข" ได้แก่ ความสุขที่อิงอามิส คือ กามคุณ อันเป็นเหตุให้เกิดกิเลส ตัณหา อุปาทาน และกรรมชั่วหรือบาปอกุศล ให้กลับได้รับผลเป็นโทษเป็นความทุกข์เดือดร้อนต่อๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด ดังเช่น ความสุขของผู้ที่กำลังปองรัก คือปรารถนาที่จะได้มีคนที่ตนรักหรือที่ชอบใจ ไม่ว่าระหว่างหญิงกับชาย หรือว่า อย่างในยุคปัจจุบันนี้ก็ยังมีระหว่างเพศเดียวกันก็ตาม เพียงแต่ได้พบเห็นหรือได้ยินเสียงของคนรัก ก็รู้สึกเป็นสุขเสียเหลือเกิน ก็ใฝ่ฝันที่จะได้มาไว้ในครอบครองของตน จึงได้พยายามทุกวิถีทางที่จะให้ได้มาเป็นแฟนหรือคู่ครองของตน ไหนจะต้องคอยติดตามเอาอกเอาใจ ต้องเสียสละ เวลาความสุขส่วนตน และกำลังทรัพย์เพื่อปรนเปรอฝ่ายที่ตนรักให้พอใจมารักตอบ บางทีอาจต้องต่อสู้ชิงรักหักสวาทกับคู่แข่งขัน เหล่านี้ล้วนเป็นความทุกข์ไม่น้อยตั้งแต่เริ่มต้น เมื่ออยาก

มีคนรัก ได้พบหน้าได้สนทนาหรือได้สนิทสนมด้วยบ้าง ก็ดูเป็นสุขใจหนักหนา ลืมความทุกข์เสียสิ้น แต่ถ้าถึงพลาดหวังก็เป็นทุกข์หนัก และเร่าร้อนกระวนกระวายเพราะพิษรักแรงหึง หรือความรักที่รุนแรง แล้วไม่สมหวัง ถ้าขาดสติสัมปชัญญะลงเมื่อใด ก็อาจเป็นเหตุให้รุนแรงถึงเลือดตกยางออกหรือถึงตายได้ ดังมีข่าวให้เห็นให้ได้ยินได้ฟังเรื่องทำนองนี้มากมายแล้ว

ส่วนผู้ที่สมหวังในเบื้องต้นก็ดูเป็นสุขชั่วระยะหนึ่ง อยู่ๆ ไปก็ชักจะเกิดความเคยชินกันเสียแล้ว ไม่ซู่ซ่าเหมือนเก่าแล้ว ถ้าคู่ครองหรือคู่สมรสต่างมีศีลมีธรรม รู้จักความสันโดษในคู่ครองของตน มีความเข้าใจกัน มีความทนุถนอมน้ำใจ และซื่อสัตย์ต่อกัน รวมความว่า ต่างมีศีลมีธรรม อย่างน้อยมี เบญจศีล คือศีล ๕ และมี เบญจธรรม คือธรรมอันดีงามหรือธรรมของคนดี ได้แก่ ความมีเมตตากรุณาต่อกัน การประกอบสัมมาอาชีวะ และรู้จักเสียสละให้ซึ่งกันและกัน ความเป็นผู้มีกามสังวร มีความสันโดษในคู่ครองของตน ความมีสัจจะหรือซื่อสัตย์ต่อกัน และความเป็นผู้ไม่ประมาท ไม่เสพ/ติดสิ่งเสพติดมึนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นต้น เหล่านี้ ก็จัดเป็นความสงบจากกรรมชั่วหรือบาปอกุศลในระดับหนึ่ง คู่ครองหรือครอบครัวของผู้เช่นนี้ก็ย่อมมีความอบอุ่น และมีความสันติสุขในระดับชาวโลกผู้มีศีลมีธรรม

แต่ถ้าเมื่อใดที่คู่ครองหรือคู่สมรสเป็นผู้ไม่สำรวมกาย วาจา และใจ เป็นคนทุศีลและขาดธรรม เช่น กลับเบื่อหน่ายในคู่ครองของตน ไปแสวงหาหรือมีคู่ครองใหม่ ความสันติสุขที่เคยมีก็จะพลันหายไป กลับเป็นความทุกข์ ครอบครัวขาดความอบอุ่น เกิดการทะเลาะเบาะแว้งด้วยพิษรักแรงหึงจากฝ่ายที่สูญเสียผู้ที่ตนรักและหวงแหนไป จะหาความสันติสุขไม่ได้เลย แม้จะทนฝืนอยู่ด้วยกันต่อไปอีกก็ทุกข์ หรือจะแตกแยกจากกันไปก็ทุกข์ด้วยกันทุกฝ่ายนั่นแหละ

อนึ่ง ความเจ้าชู้ ความไม่สำรวมในกาม หรือความหมกมุ่นสำส่อนในกาม เพราะหลงมัวเมาติดอยู่ในสามิสสุข ยังนำมาซึ่งความทุกข์อื่นๆ อีกมากมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ที่เห็นได้ง่าย หรือความทุกข์ที่เห็นได้ยาก ความทุกข์ที่เห็นได้ง่ายตัวอย่างเช่น ความเสี่ยงต่อโรคติดต่อร้ายแรง ได้แก่ โรคเอดส์ เป็นต้น หรือความเสื่อมเสียชื่อเสียง กลายเป็นบุคคลที่สังคมไม่ยอมรับนับถือ ไม่เลื่อมใสศรัทธา นับเป็นความอัปมงคลอย่างยิ่ง และนี้จึงเป็นเหตุให้การทำมาหาเลี้ยงชีพไม่เจริญ หรือเรียกว่า “หากินไม่ขึ้น” เป็นเหตุให้ชีวิตถึงความเสื่อมหรืออับเฉาได้ง่าย ดังตัวอย่างข่าวหน้า ๑๔ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน วันอังคารที่ ๔ เมษายนนี้ว่า เพราะภาพพจน์ทำให้ดาราผู้หนึ่ง งานลดฮวบ แถมครอบครัวไม่มีความสุข เจ้าตัวเร่งแก้สุดชีวิต แต่ยังลบภาพคนใจร้อน ชอบหาเรื่อง เกเร และเจ้าชู้ไม่ได้ ดาราผู้นี้ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

ที่ผ่านมาตนพยายามเก็บเนื้อเก็บตัว ไม่เที่ยวเตร่และตั้งใจทำงาน เพื่อลบภาพพจน์ไม่ดี ที่แฟนๆ จะรู้สึกว่า ตนเป็นคนใจร้อน ชอบหาเรื่อง เกเร และเจ้าชู้ แต่แม้จะพยายามอย่างไร ก็ยังลดภาพดังกล่าวไม่ได้ แต่ตนจะไม่ท้อและจะทำต่อไป เพราะภาพพจน์เสียๆ เหล่านั้นส่งผลกระทบต่อชีวิตมาก ด้วยครอบครัวไม่มีความสุข ขณะเดียวกันก็ทำให้งานแสดงลดน้อยลงไปมาก ทุกวันนี้ก็ได้แต่หวังว่า ผลของความพยายามน่าจะทำให้ตนแก้ภาพพจน์ได้สำเร็จ

นี้เป็นอุทาหรณ์สำคัญแก่ผู้หลงติดอยู่ในสามิสสุข คือความสุขอันอิงอามิสคือกามคุณ ได้แก่ รูป - เสียง - กลิ่น - รส และสัมผัสทางกายที่น่ายินดี พอใจ ทำให้เกิดกิเลส ตัณหา อุปาทาน และกระทำกรรมชั่วหรือบาปอกุศล อันให้ผลเป็นความทุกข์เดือดร้อนในภายหลังได้ แต่ก็ขอชมเชยดาราผู้นี้ ที่ยังมีสติสัมปชัญญะรู้สึกตัวได้เร็ว และได้ตั้งใจกลับเนื้อกลับตัวเป็นคนดี บุคคลผู้ใดเคยกระทำความผิด หรือเคยพลาดพลั้งไปเพราะความเขลาเบาปัญญา แล้วกลับรู้สึกตัวในความผิดหรือความพลาดพลั้งเพราะความเขลาของตนได้ และตั้งใจกลับตัวกลับใจกระทำความดีด้วยสติปัญญาอันเห็นชอบอย่างมั่นคง บุคคลผู้เช่นนี้สังคมย่อมให้อภัย และไม่นานเกินรอ ชีวิตของเขาย่อมกลับถึงความเจริญและสันติสุขได้

ส่วนเด็กวัยรุ่นหรือเยาวชนในวัยเรียน ถ้าหลงติดอยู่กับสามิสสุข มุ่งแต่แสวงหาความสุขอันอิงอามิส ได้แก่ รูป - เสียง - กลิ่น - รส - สัมผัสทางกายที่น่ากำหนัดยินดี น่าเพลิดเพลิน พอใจ ให้เกิดกิเลส ตัณหา อุปาทาน และประพฤติปฏิบัติอันไม่สมควร เช่น หลงติดอยู่ในแฟชั่นที่ไร้สาระ หลงระเริงอยู่ในแหล่งบันเทิงเริงรมย์ และในสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท แทนที่จะเอาใจใส่ศึกษาเล่าเรียน พากเพียรหาความรู้มาใส่ตน ให้เป็นคนมีความรู้ มีสติปัญญา ความสามารถ และมีคุณธรรม อันเป็นพื้นฐานสำคัญแก่การดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต ชีวิตย่อมถึงความตกต่ำอับเฉา เพราะการศึกษาเล่าเรียนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร หรือล้มเหลว กลายเป็นคนมีความรู้ต่ำ มีสติปัญญาความสามารถน้อย และด้อยคุณธรรม การที่จะดำเนินชีวิตไปให้ถึงความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง หรือให้ถึงความเจริญและสันติสุขอย่างมั่นคงนั้น ย่อมเป็นไปได้ยากมาก หรือแทบจะเป็นไปไม่ได้ ตนเองก็ย่อมจะประสบแต่ความทุกข์ เพราะความล้มเหลวและมีปมด้อยในชีวิต บางรายเมื่อประสบความทุกข์หนักเข้าก็เครียดจัด คิดแก้ปัญหาชีวิตของตนไม่ตก หนักๆ เข้าก็อาจเสียสติ หรือไม่ก็ยิ่งหันกลับไปสู่ความสำมะเลเทเมาหรือประกอบกรรมชั่วหนักขึ้นไปอีก บางรายลงท้ายก็ทำอัตวินิบาตกรรม คือ ฆ่าตัวตายไปก็มี พ่อ – แม่ และญาติพี่น้องก็พลอยลำบากใจและเป็นทุกข์ไปด้วย ปัญหาเยาวชนหรือเด็กวัยรุ่นวัยเรียนเหล่านี้กลายเป็นปัญหาสังคมโดยส่วนรวมที่หลายฝ่ายกำลังวิตกและหาทางแก้ไขกันอยู่อย่างมากในทุกวันนี้ ดังที่มีข่าวเกี่ยวกับปัญหาวัยรุ่นติดความหรูหราฟุ้งเฟ้อ ใจแตก มีเพศสัมพันธ์อันไม่สมควรแก่วัยและฐานะ ไม่เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียนหรือหนีเรียนไปแสวงหาความสุข และหลงติดอยู่ตามแหล่งบันเทิงเริงรมย์ หลงแฟชั่นบ้าๆ บอๆ มั่วสุมเสพสิ่งเสพติดมึนเมาต่างๆ และปัญหาวัยรุ่นที่ชอบก่อเหตุทะเลาะวิวาทระหว่างเพื่อนโรงเรียนเดียวกัน หรือต่างโรงเรียนต่างสถาบันกัน เป็นต้น แต่ก็ดูจะเป็นการแก้ปัญหากันอยู่ที่ปลายเหตุเสียโดยมาก จึงยังไม่ค่อยได้ผล เหล่านี้จัดเป็นทุกข์ที่เห็นได้ง่าย

ส่วนทุกข์ที่เห็นได้ยาก จะขอยกธรรมภาษิตของพระสุเมธาเถรี (มีมาใน ขุ.เถรี. ๒๖/๔๗๔/๔๙๙) มาแสดงให้ท่านผู้ฟังเพื่อพอทราบเป็นเครื่องประดับสติปัญญาไว้ชั้นหนึ่งก่อน มีเนื้อความตอนหนึ่งว่าด้วยโทษของกามดังนี้

“กามทั้งหลายเป็นของเผ็ดร้อน เปรียบดังงูพิษ เป็นที่ทำให้คนโง่เขลาหมกมุ่นอยู่ คนโง่เขลาเหล่านั้นต้องแออัดทุกข์ยากเดือดร้อนอยู่ในนรกตลอดกาลนาน และเป็นเหตุให้คนโง่เขลาเบาปัญญา ผู้ไม่สำรวมกาย วาจา และใจ ทำความชั่วต่างๆ เขาเหล่านั้น ย่อมเศร้าโศกอยู่ในอบายในกาลทุกเมื่อ”

นี่แหละท่านผู้ฟัง คือทุกข์ที่เห็นได้ด้วยยากสำหรับปุถุชน แต่เห็นได้ง่ายสำหรับพระอริยะเจ้า ดังปรากฏตามธรรมภาษิตนี้ว่า กามทั้งหลายที่ปุถุชนคนโง่เขลาเบาปัญญาหมกมุ่นหลงติดอยู่ เป็นเหตุให้เขาเหล่านั้นผู้ไม่สำรวมกาย วาจา และใจ กระทำกรรมชั่วหรือบาปอกุศลต่างๆ อันเป็นเหตุปัจจัยให้ไปเกิดในอบายภูมิ เช่น ไปเกิดเป็นสัตว์นรก ได้รับความทุกข์เดือดร้อน แออัดยัดเยียดอยู่ในนรกตลอดกาลนาน

“สามิสสุข” คือ ความสุขอันอิงอามิส คือกาม ได้แก่ รูป – เสียง –กลิ่น – รส และสิ่งสัมผัสทางกาย อันเป็นสิ่งเย้ายวนชวนให้เกิดความกำหนัดยินดีทั้งหลาย จึงเป็นความสุขที่ไม่ยั่งยืน และเป็นเหตุปัจจัยให้ปุถุชนผู้โง่เขลาเบาปัญญา ไม่รู้สัจจธรรม ผู้ไม่สำรวมในกาม กระทำกรรมชั่วหรือบาปอกุศล อันให้ผลเป็นโทษหรือความทุกข์เดือดร้อนได้ในกาลทุกเมื่อ

ปัญหาทางสังคมอันเกิดแต่การแสวงหาและยินดีพอใจยึดติดอยู่แต่ในสามิสสุขจนเกิดความทุกข์เดือดร้อน ทั้งที่เห็นได้ง่าย และทั้งที่เห็นได้ยากสำหรับปุถุชนนั้น มิใช่เกิดแต่เฉพาะกับเด็กวัยรุ่นหรือวัยเรียนเท่านั้น แท้ที่จริงปัญหานี้มีทั่วทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะทีเดียว และกล่าวกันจริงๆ แล้วผู้ใหญ่นั้นแหละกระทำตนให้เด็กเห็น ไม่ว่าจะเรื่องการเสพสิ่งเสพติดมึนเมาอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทหรือว่า เรื่องความหลงหมกมุ่น มัวเมาและไม่สำรวมในกาม กิน เกียรติ ก็มีอยู่ในวงการผู้ใหญ่นั้นแหละโดยมาก เพียงแต่ผู้ใหญ่รู้จักปกปิดข่าวเรื่องราวที่ไม่ดีของตนมิให้ปรากฏต่อสาธารณะชนได้ดีกว่าเด็กๆ แต่ก็ไม่วายจะเล็ดลอดให้เด็กๆ รู้เห็น และอยากลองตามอย่างผู้ใหญ่จนได้นั่นเอง และยิ่งการติดต่อสื่อสารถึงกันในยุคปัจจุบันนี้ เป็นไปอย่างอิสระเสรี สะดวก รวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ความเจริญทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาวัตถุเพื่อสนองกิเลสตัณหาของผู้แสวงหาแต่สามิสสุขด้วยกาม กิน เกียรติ แต่ขาดการพัฒนาทางจิตใจ จึงไหลบ่าท่วมทับจิตใจของประชาชนคนไทยส่วนหนึ่ง ทั้งที่เคยมีพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นประทีปส่องทางชีวิตไปสู่ความเจริญและสันติสุขอยู่แล้ว และทั้งที่เคยมีขบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามมาตั้งแต่โบราณกาลอยู่แล้ว ให้หลงนิยมนับถืออนารยธรรม คือข้อปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมที่ไม่เจริญจากต่างประเทศ ที่ให้ความสุขแต่เพียงผิวเผิน หลอกๆ ชั่วแล่น เป็นต้นว่า การไม่ถือสาเรื่องเพศสัมพันธ์ การไม่ถือสาพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ การแสวงหาความสุขตามแหล่งบันเทิงเริงรมย์ การหมกมุ่นมั่วสุมอยู่กับสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่งความประมาท การแพร่ระบาดกิจกรรมการบันเทิงและสื่อประเภทลามกยั่วยุกามารมณ์ต่างๆ และการแพร่ระบาดแฟชั่นและการลุ่มหลงแฟชั่นบ้าๆ บอๆ ไร้สาระ จนลืมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย และการอยู่ห่างไกลจากกระแสธรรม จนแยกแยะดี–ชั่ว ไม่เป็น ทำให้ไม่รู้จักสิ่งที่เป็นแก่นสารสาระและสิ่งที่ไม่ใช่แก่นสารสาระแท้จริงของชีวิต ไม่มีสติปัญญาพิจารณารู้ แม้กระทั่งว่า ทางไหนเป็นทางเจริญ – ทางไหนเป็นทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง จึงต่างดำเนินชีวิตไปอย่างไร้ทิศทาง ด้วยความขาดสติปัญญาอันเห็นชอบ สังคมจึง

สับสนวุ่นวายจนสาวหาสาเหตุไปถึงต้นๆ เหตุแทบจะไม่พบ การแก้ปัญหาสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเด็กวัยรุ่น วัยเรียน จึงไม่ค่อยได้ผล เพราะปัญหาเช่นนี้ก็มีกับทั้งเด็กและผู้ใหญ่ แต่ผู้ใหญ่ก็มาคิดช่วยกันแก้แต่ปัญหาเด็ก แต่กลับมองข้ามปัญหาที่เกิดกับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้นำเด็ก ในทางไม่ดีมากมายหลายอย่าง การแก้ปัญหาสังคมโดยส่วนรวมจึงไม่ตรงจุดและไม่ครบวงจรทุกอย่าง ทำให้ไม่ค่อยได้ผลที่สมบูรณ์ดีนัก เพราะฉะนั้น แต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะ ควรร่วมมือกันพิจารณาแก้ปัญหา ให้ตรงจุดและให้ครบวงจร อย่างจริงจังและต่อเนื่องจึงจะได้ผลดีขึ้น ถึงแม้จะไม่หวังที่จะได้ผลสมบูรณ์ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ เพราะมีเหตุปัจจัยขัดข้องอยู่หลายประการ แต่ก็ช่วยให้ได้ผลดีขึ้นกว่าเดิมเรื่อยๆ ปัญหาต่างๆ ก็จะค่อยๆ ลดน้อยลงไปเอง

เรื่องการแก้ปัญหาไม่ตรงจุด ไม่ครบวงจร และไม่ครบทุกฝ่ายจึงไม่ได้ผลดีนี้ อาตมภาพขอยกตัวอย่าง ผลการอบรมเยาวชนจากศาลเยาวชนและครอบครัว ที่ส่งไปให้วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อบรมศีลธรรมให้ครั้งหนึ่ง เมื่อ ๒ ปีก่อน จำนวนประมาณ ๑๒๐ คน เป็นระยะเวลา ๒ อาทิตย์ โดยที่ทางราชการได้ผ่อนผันที่จะให้เด็กที่ใกล้จะพ้นโทษ และส่งไปเข้ารับการอบรมศีลธรรมเหล่านั้นว่า ผู้ใดอยู่รับการอบรมตลอดหลักสูตร ๒ อาทิตย์นี้ ก็จะได้รับการผ่อนผันปล่อยตัว ครั้นการอบรมใกล้จะจบหลักสูตรแล้ว ก็ปรากฏว่ามีเด็กๆ ที่รู้สึกตัวและตั้งใจกลับตัวกลับใจเป็นคนดี หลายคนที่แสดงว่า เมื่อได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษแล้วก็ไม่อยากกลับไปบ้านหรือกลับไปอยู่ที่เดิมอีก เมื่อสอบถามว่าเพราะเหตุใดจึงไม่อยากกลับบ้านหรือกลับไปที่เดิมอีก ก็ได้ความว่า เมื่อกลับไปแล้วก็ต้องกลับไปขายและเสพยาบ้าอีก และก็จะต้องถูกจับกลับมาศาลเยาวชนอีก เพราะผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลเป็นเหตุให้ชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นเขาเป็นกันอย่างนั้นแทบจะทั่วหมดทั้งหมู่บ้านหรือแทบจะทั่วหมดทั้งชุมชนนั้น บางราย พ่อ–แม่นั่นแหละบังคับลูกให้ขายยาบ้าเสียเอง เพื่อหาเงินให้พ่อแม่ก็มี จึงเป็นเรื่องที่น่าเศร้าที่สุด เพราะพื้นฐานของปัญหาอยู่ที่พ่อ–แม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ มีอิทธิพลในท้องถิ่นนั้น เป็นปัญหาใหญ่การแก้ปัญหาแต่เฉพาะกับเด็กๆ จึงได้ผลน้อยหรือแทบจะไม่ได้ผล ส่วนการป้องกันและปราบปรามยาบ้านั้น ตามข่าวจากวงการตำรวจว่า สถานการณ์ยาบ้าไม่มีทีท่าว่าจะลดลง ยิ่งจับยิ่งมาก คนร้ายก็เหิมเกริมยิ่งขึ้น อาวุธที่ใช้ก่อเหตุก็ไม่ใช่อาวุธธรรมดา ตำรวจก็ต้องระวังตัวมากขึ้น มีข่าวจากไทยโพสต์ เอกซ์–ไซท์ ว่า ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ได้กล่าวว่า “น่าเป็นห่วง ไม่ว่าจะหันไปทางไหน ทุกคนติดยาบ้ากันหมด” ซึ่งคงจะหมายถึงว่า มีคนติดยาบ้ากันมากมายเหลือเกินนั่นเอง จึงเป็นที่น่าปริวิตกว่า ต่อไปในอนาคตอันใกล้นี้ ประเทศชาติของเราจะมีกำลังทรัพยากรบุคคล ผู้มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมเหลืออยู่เพื่อทำหน้าที่ปกครองและบริหารประเทศชาติให้เจริญและสันติสุขได้จริงๆ สักกี่คน ?

และเมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้าแต่ละบุคคล แต่ละสถาบัน นับตั้งแต่สถาบันครอบครัวไปถึงสถาบันใหญ่ระดับประเทศชาติๆ ไม่ตื่นตัวมาช่วยกันพิจารณาแก้ไขปัญหาเหล่านี้อย่างเข้มแข็ง จริงจังและต่อเนื่องแล้ว สังคมไทยเราก็คงใกล้จะถึงกาลกลียุคหรือมิคสัญญีเข้าไปแล้ว คือคงใกล้จะถึงกาลที่ผู้คนเต็มไปด้วยกิเลส ตัณหา

ปัญญาหยาบ ซึ่งจะมีแต่ความเห็นแก่ตัวจัด ทำการแก่งแย่ง ทะเลาะเบาะแว้ง รบราฆ่าฟันกันทั่ว เข้าไปทุกทีอย่างแน่นอน ดังเช่นที่เห็นเกิดมีขึ้นแล้วในบางประเทศในทุกวันนี้

ต้นเหตุของปัญหาสังคมดังที่กล่าวนี้ เพราะบุคคลยังมีกิเลส อวิชชา ได้แก่ ความไม่รู้สัจจธรรมตามที่เป็นจริง ว่า นี้ทุกข์ นี้เหตุแห่งทุกข์ นี้สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ และนี้หนทางปฏิบัติให้ถึงความเจริญสันติสุขและถึงความพ้นทุกข์ที่เที่ยงแท้ถาวรตามที่เป็นจริง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เพราะความไม่รู้บาป – บุญ คุณ – โทษ ไม่รู้สิ่งที่เป็นแก่นสารสาระประโยชน์ และที่มิใช่แก่นสารสาระประโยชน์ หรือ ความไม่รู้ทางเจริญ – ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้เกิดกิเลส ตัณหา ดลจิตใจให้มีความเห็นผิดๆ และมีความยึดถือผิดๆ ได้แก่ ยึดถือสิ่งที่ไร้สาระว่าเป็นแก่นสารสาระ หลงยึดถือสามิสสุขอันอาศัยกามคุณ ที่ให้ได้รับความสุขแต่เพียงชั่วแล่น ผิวเผิน ไม่จีรังยั่งยืนนั้น ว่าเป็นความสุขที่แท้ถาวร จึงมุ่งแต่จะไขว่คว้า แสวงหาพัสดุกาม ได้แก่ รูป – เสียง – กลิ่น – รส และสิ่งสัมผัสทางกายที่น่าเพลิดเพลิน น่ายินดีพอใจ มาสนองกิเลส ตัณหา อุปาทานของตน และเมื่อขาดสติสัมปชัญญะและขาดความสำรวมกาย วาจา และใจ ก็กลับประพฤติตนผิดๆ จากทำนองคลองธรรม ให้กลับได้รับผลเป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อนได้ในภายหลัง ตามส่วนแห่งกรรมชั่วหรือบาปอกุศล ที่มีอวิชชา กิเลส ตัณหา อุปาทาน เป็นเหตุนำเหตุหนุนให้ประพฤติปฏิบัติผิดๆ หรือให้กระทำกรรมชั่วนั้นเอง

การแก้ปัญหา จึงต้องแก้กันที่ต้นเหตุที่แท้จริงของปัญหา ได้แก่ ความมีกิเลส ตัณหา โดยมี อวิชชา คือความไม่รู้สัจจธรรมตามที่เป็นจริงเป็นรากเหง้าของกิเลสทั้งหลาย ได้แก่ จึงมีแต่ความคิดความเห็นอย่างผิดๆ ประพฤติปฏิบัติหรือหลงดำเนินชีวิตอย่างผิดๆ ไป ตามอำนาจของอวิชชา กิเลส ตัณหา อุปาทาน ให้ได้รับผลเป็นความทุกข์เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

จริงอยู่การแก้ปัญหานี้เป็นการยาก จนกล่าวได้ว่า ไม่มีใครจะช่วยแก้ปัญหา คือ อวิชชา กิเลส ตัณหา ที่ฝังลึกอยู่ในจิตสันดานของใครได้เลย นอกจากตัวของตัวเองจะเป็นผู้แก้ไขที่ตัวเอง แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้พระอริยสัจจธรรมนี้ก็ได้ตรัสไว้ (ขุ. ธ. ๒๕/๓๐/๕๑) มีความว่า

“เราทราบชัดธรรมเป็นที่สลัดกิเลสเพียงดังลูกศรออก บอกทาง (อริยมรรคมีองค์ ๘) แก่ท่านทั้งหลายแล้ว ท่านทั้งหลายพึงทำความเพียรเครื่องยังกิเลสให้หมดไปเอง พระตถาคตทั้งหลายเป็นแต่ผู้บอกทางให้ ชนทั้งหลายผู้มีปกติเพ่งพินิจ จักพ้นจากเครื่องผูกของมารได้”

และพระพุทธองค์ยังได้ทรงเน้นไว้ด้วยว่า

“ทางนี้ (อริยมรรคมีองค์ ๘) เท่านั้น เพื่อความหมดจดแห่งทัศนะ ทางอื่นไม่มี เพราะเหตุนั้น ท่านทั้งหลายจงดำเนินไปทางนี้แหละ เพราะทางนี้เป็นทางที่ยังมารและเสนามารให้หลง ด้วยว่า ท่านทั้งหลายดำเนินไปทางนี้แล้ว จักกระทำที่สุดแห่งทุกข์ (ถึงความพ้นทุกข์) ได้”

ตามพระพุทธดำรัสข้างต้นนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสยืนยันอย่างมั่นคงไว้ว่า ทางนี้ คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ เท่านั้น เป็นทางดำเนินไปเพื่อความหมดจดแห่งทัศนะ คือความเห็นแจ้งรู้แจ้งในความจริงอย่างประเสริฐ ๔ ประการ ได้แก่ ความจริงแท้ในเรื่องของทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ และทางปฏิบัติเพื่อถึงความพ้นทุกข์และให้ถึงความสันติสุขได้อย่างแท้จริง ทางอื่นไม่มี และประการสำคัญที่สุดก็คือว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นแต่เพียงผู้บอกทางให้ ผู้ปรารถนาความพ้นทุกข์และปรารถนาความสันติสุข คือความสุขด้วยความสงบอย่างถาวร ต้องศึกษาและปฏิบัติธรรมนี้ คือปฏิบัติตามอริยมรรคมีองค์ ๘ นี้ด้วยตนเอง ชนทั้งหลายผู้มีปกติเพ่งพิจารณาให้เห็นแจ้งรู้แจ้งพระอริยสัจจธรรมตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้โดยชอบแล้วนี้ จึงจะพ้นจากเครื่องผูกของมารได้

คำว่า “มารและเสนามาร” ตามพระพุทธดำรัสนี้ คือ กิเลส ตัณหา อันเป็นเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งมี “อวิชชา” คือ ความไม่รู้สัจจธรรม เป็นรากเหง้าหรือเป็นต้นๆ เหตุแห่งทุกข์นั้นเอง ส่วนคำว่า “เครื่องผูกของมาร” ก็คือ กามคุณทั้ง ๕ ได้แก่ รูป – เสียง – กลิ่น – รส และสิ่งสัมผัสทางกาย อันเป็นเครื่องเย้ายวนให้หลงกำหนัด ยินดี พอใจ ที่ชาวโลกผู้ปุถุชนพากันหลงใหลยินดี พอใจ ยึดติด ว่าเป็นสุข ที่ชื่อว่า “สามิสสุข” อันไม่เที่ยงแท้นั่นเอง และ” สามิสสุข” ที่ชาวโลกแสวงหา และคลั่งไคล้ใหลหลง ยึดติดด้วยตัณหาและทิฏฐิ คือความหลงผิด คิดว่า เป็นความสุขที่จริงแท้นี่แหละ ยิ่งหลงยึดติดด้วยตัณหาและทิฏฐิมากเพียงไร ย่อมก่อให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนแก่ตนเอง แก่ผู้อื่นในสังคมมากเพียงนั้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

เพราะเหตุนั้น การป้องกันแก้ไขปัญหาสังคมในเรื่องนี้ จึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละคน ทุกเพศทุกวัย ทุกฐานะ ที่จะพึงเพ่งพินิจพิจารณาให้เห็นสัจจธรรมด้วยตนเอง อย่างน้อยก็ให้รู้จักพิจารณา “สามิสสุข” คือความสุขอันอิงอามิสหรือกามคุณทั้ง ๕ นั้น ให้เห็นตามธรรมชาติที่เป็นจริงว่า เป็นสภาพที่ไม่จีรังยั่งยืนเที่ยงแท้แต่ประการใด ชื่อว่า เป็นสภาพที่ไม่เที่ยง หรือเรียกว่า “อนิจฺจํ” และไม่คงทนอยู่ได้นาน ใครยึดถือด้วยตัณหาและทิฏฐิ หลงผิดว่า เป็นสภาพที่มีแก่นสารสาระในความเป็นตัวตน บุคคล – เรา – เขา ของเรา – ของเขา แล้วเป็นทุกข์ ชื่อว่า “ทุกฺขํ” ลงท้ายต้องพลัดพรากจากกัน หรือต้องแตกสลายหมดสภาพเดิมของมันไปทั้งสิ้น ไม่มีใครเป็นเจ้าของอะไรๆ ในโลกได้ตลอดไปเลย ชื่อว่าเป็น “อนตฺตา” เมื่อเห็นแจ้งด้วยปัญญาอย่างนี้ ย่อมเป็นทางให้เห็นแจ้งสัจจธรรมทั้ง ๔ ว่า นี้ทุกข์ นี้เหตุแห่งทุกข์ นี้สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ นี้หนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ อันให้สามารถเจริญปัญญารู้แจ้งทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง และให้สามารถดำเนินชีวิตไปสู่ความเจริญและสันติสุข ไม่เป็นไปในทางเสื่อม เป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น ตามระดับภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ แต่การที่จะพิจารณาเห็นแจ้งสัจจธรรมดังกล่าวนี้ได้ ก็ไม่ใช่จะสามารถเห็นแจ้งได้ง่าย จักต้องเข้าไปศึกษาหลักธรรม ชื่อว่า “ปริยัติธรรม” แล้วฝึก “ปฏิบัติธรรม” อบรมกาย วาจา และใจ โดยการปฏิบัติไตรสิกขา คือ ศีล – สมาธิ – ปัญญา ให้ถึง “อธิศีล” คือ ศีลยิ่ง ให้กาย วาจาสงบเรียบร้อยดีไม่มีโทษ และเป็นไปเพื่อการเจริญภาวนาสมาธิ ให้ถึง “อธิจิต” คือ จิตยิ่ง ได้แก่ การปฏิบัติได้ถึงฌานจิตอันเป็นคุณเครื่องกำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาให้หมดไป ให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสควรแก่งานพิจารณา

สภาวธรรมและสัจจธรรม ให้เห็นแจ้งตามธรรมชาติที่เป็นจริง ชื่อว่า "อธิปัญญา" คือปัญญาอันยิ่ง จากผู้รู้ทั้งหลักปริยัติธรรมและทั้งปฏิบัติสัทธรรมจนมีประสบการณ์จากการที่ได้ปฏิบัติธรรมจนได้ผลดีพอสมควรแล้ว ดำรงตนมั่นคงอยู่ในพระธรรมวินัยดีพอสมควรแล้ว จึงจะได้ผลดี

เมื่อได้ศึกษาทำความเข้าใจหลักธรรม แล้วปฏิบัติสัทธรรม อบรมกาย วาจาและใจ โดยการปฏิบัติธรรม นับตั้งแต่ "การรักษาศีล" ให้กายและวาจาสงบและเรียบร้อยดีไม่มีโทษ ก็ย่อมได้รับผลเป็นความสุขจากความสงบกายและวาจา ในระดับหนึ่ง คิดง่ายๆ แต่เพียงว่า หากแต่ละหน่วยของสังคม ต่างพากันประพฤติปฏิบัติได้แม้เพียงศีล ๕ คือการ งดเว้นจากเจตนาฆ่าสัตว์ตัดชีวิต งดเว้นจากเจตนาลักฉ้อและประกอบมิจฉาอาชีวะ งดเว้นจากเจตนาประพฤติผิดในกาม งดเว้นจากเจตนากล่าวคำเท็จ หลอกลวง ใส่ร้ายป้ายสีกัน และงดเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดมึนเมาให้โทษอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาททุกชนิด แล้วพากันประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในธรรมของคนดี ได้แก่ มีเมตตากรุณาต่อกัน การประกอบแต่สัมมาอาชีวะ และรู้จักการให้ปันซึ่งกันและกัน เป็นผู้มีความสำรวมในกามและมีความสันโดษในคู่ครองของตน เป็นผู้มีสัจจะและจริงใจต่อกัน และเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ รู้ดี – รู้ชั่ว รู้บาป – บุญ คุณโทษตามที่เป็นจริง เพียงเท่านี้ ผู้ปฏิบัติธรรมนั้นเอง ย่อมถึงความสงบสุขเอง และสังคมทุกระดับ นับแต่สังคมในครอบครัว ตลอดถึงสังคมประเทศชาติ และแม้สังคมทั่วทั้งโลกก็มีแต่ความสงบสุขด้วยกันทั้งหมด และยิ่งถ้าได้เจริญภาวนาสมาธิให้ใจสงบ ใจหยุด ใจนิ่งสนิท แนบแน่นมั่นคง ถึงขั้นฌานจิต อันเป็นคุณเครื่องกำจัดกิเลสนิวรณ์ ให้จิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสด้วยแล้ว ย่อมถึงความสุขที่ละเอียดประณีตอย่างที่ไม่เคยได้ประสบมาก่อนว่า "นิรามิสสุข" คือ ความสุขไม่อิงอามิส คือ ไม่เกี่ยวด้วยกามคุณนี้เอง เป็นความสุขที่ละเอียด ประณีต ดีกว่าสามิสสุขมากมายนัก จะเปรียบกันมิได้เลย และยิ่งถ้าได้เจริญ "อธิปัญญา" คือ ปัญญาอันยิ่งจากการได้พิจารณาสภาวธรรม และสัจจธรรมให้เห็นแจ้งตามที่เป็นจริง แล้วดำรงตนอยู่ในคุณความดี มีศีลมีธรรมยิ่งขึ้นเพียงใด ย่อมถึงความสุขด้วยความสงบที่ละเอียดประณีตอันถาวร คือที่ไม่กลับเป็นทุกข์อีกได้มากเพียงนั้น สมดังพระพุทธภาษิตที่ว่า "นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ" สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบ ไม่มี นั่นเอง

วิญญูชนคนมีปัญญา ผู้ได้ศึกษาและปฏิบัติพระสัทธรรมนี้ ได้ผลดีแล้วเพียงใด ย่อมจะเห็นคุณของพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนานี้เองแหละที่เป็นศาสนาสำหรับชาวโลกทั้งปวง คือ เป็นศาสนาประจำโลกโดยแท้ เพียงนั้น ส่วนชนผู้ไร้การเพ่งพิจารณาให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งในพระสัจจธรรม ย่อมจะไม่อาจเห็นความจริงข้อนี้ได้

วันนี้ขอยุติปาฐกถาธรรมแต่เพียงนี้ก่อน ขอความสุข สวัสดี จงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน เจริญพร